

Під час розподілу господарських договорів на різновиди в якості основних критеріїв повинні виступати: ринковий сегмент (підсфера виробничого ринку), який опосередковує договір; 2) економіко-правові результати, на настання яких спрямований договір; форма та ступень організації ринку, у межах якого укладається договір; порядок узгодження договірних умов тощо.

4. Система господарських договорів перебуває у стані постійного розвитку, нормативне врахування основних тенденцій якого, є необхідною умовою підвищення рівня правового регулювання договірних відносин, що виникають в межах господарського обороту.

Уркевич В.Ю.

*доктор юридичних наук, доцент,
Національний університет
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

ЕКОНОМІЧНА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ТА ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ: ОКРЕМІ ПРАВОВІ ПИТАННЯ

Економічна глобалізація є процесом посилення по всьому світу економічної взаємозалежності національних економік, у зв'язку зі збільшенням швидкості руху й обсягів товарів, послуг, технологій та капіталів через державні кордони. Ця тенденція охопила усі сфери суспільного життя, зважаючи на що розглянемо у світлі економічної глобалізації правові питання продовольчої безпеки, адже вона є умовою повноцінного життя людини. Згідно з оцінками фахівців Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВОЗ), здоров'я людини на 70% залежить від харчування та способу життя і лише на 15% – від генетичних особливостей та організації медичної служби¹.

Питання створення системи міжнародної продовольчої безпеки постало на порядку денному на початку 1970-х років. Так, на Всесвітній продовольчій конференції 1974 р. було ухвалене рішення про

¹ Зотова О.О. Рівень життя населення України / О.О. Зотова, О.І. Крикун, В.В. Латік. – К.: ТОВ «Видавництво «Консультант». 2006. – 428 с.

створення системи міжнародної продовольчої безпеки. Зазначена система передбачає такі елементи: (а) організацію системи раннього попередження нестачі продовольства, (б) створення національних запасів продовольства, (в) надання продовольчої допомоги нужденним країнам, (г) збільшення частки країн, що розвиваються, в міжнародній торгівлі сільськогосподарською продукцією.

Всесвітня продовольча Рада і Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО) на початку 80-х років ХХ ст. розробили концепцію міжнародної продовольчої безпеки. Вона включала реалізацію наступних кроків: прийняття конвенції про продовольчу допомогу й конвенції про торгівлю пшеницею; створення в країнах, що розвиваються, аграрної інфраструктури, що забезпечує зберігання й транспортування продовольства; впровадження спеціального механізму для фінансування імпорту країн, що розвиваються; забезпечення щорічного поповнення міжнародного надзвичайного продовольчого резерву на 500 тис. т.; розвиток Світової продовольчої програми; досягнення домовленості про систему заходів у випадку непередбаченої продовольчої кризи; вжиття заходів по досягненню стабільності ринку продовольства й забезпеченню до нього доступу держав, що розвиваються.

Зазначимо, що спочатку головними критеріями продовольчої безпеки були обсяг і стабільність постачання харчів. У 80-ті роки ХХ ст. до цього було додано ще дві категорії: доступ для всіх людей весь час і достатність продуктів для активного та здорового життя. Так, у 1996 році на Всесвітньому продовольчому саміті було визначено, що продовольча безпека — це коли людина постійно має фізичний, соціальний і економічний доступ до достатніх, безпечних та корисних продуктів, які забезпечують її потреби й харчові переваги для активного і здорового життя¹. Незважаючи на розвиток міжнародних відносин щодо продовольчої безпеки, все ж таки й до сьогодні важливим залишається питання гарантування продовольчої безпеки на національному рівні.

Якщо звернутися законодавства до України, то як зазначено в Законі України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18 жовтня 2005 року № 2982-IV метою сучас-

¹ The future of preferential trade arrangements for developing countries and the current round of WTO negotiations on Agriculture. — Rome: FAO, 2002. — 65 p.

ної аграрної політики України є, зокрема, гарантування продовольчої безпеки держави. Визначення поняття останньої закріплене у п. 2.13 ст. 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 року № 1877-IV згідно якого це захищеність життєвих інтересів людини, яка виражається у гарантуванні державою безперешкодного економічного доступу людини до продуктів харчування з метою підтримання її звичайної життєдіяльності. Аналогічне визначення продовольчої безпеки міститься і в інших національних нормативно-правових актах, зокрема, в Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, затвердженій постановою Кабінету Міністрів України від 19 вересня 2007 року № 1158.

За якими ж показниками визначають стан національної продовольчої безпеки? Так, постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання продовольчої безпеки» від 5 грудня 2007 р., № 1379 було затверджено Методику визначення основних індикаторів продовольчої безпеки, до яких віднесено:

1) добову енергетичну цінність раціону людини як суму добутків одиниці маси окремих видів продуктів, які споживаються людиною протягом доби;

2) забезпечення раціону людини основними видами продуктів (співвідношення між фактичним споживанням окремого продукту та його раціональної нормою);

3) достатність запасів зерна у державних ресурсах як співвідношення між обсягами продовольчого зерна у державному продовольчому резерві та обсягами внутрішнього споживання населенням хліба і хлібопродуктів у перерахунку на зерно;

4) економічна доступність продуктів, як частка сукупних витрат на харчування у загальному підсумку сукупних витрат домогосподарств;

5) диференціація вартості харчування за соціальними групами як співвідношення між вартістю харчування 20% домогосподарств з найбільшими доходами та вартістю харчування 20% домогосподарств з найменшими доходами;

6) сміність внутрішнього ринку окремих продуктів як добуток споживання певного продукту та середньої чисельності населення;

7) продовольча незалежність за окремим продуктом як співвідношення між обсягом імпорту окремого продукту в натуральному вигляді та ємністю його внутрішнього ринку.

При цьому існують думки, що рівень продовольчої безпеки можна вважати оптимальним при співвідношенні вітчизняного та імпортного продовольства на ринку в пропорції 7 до 3 (або 70 і 30% відповідно). Тобто, згідно з традиційним трактуванням, в самому загальному вигляді «продовольча безпека – це такий стан економіки, коли не менше 70% основних продуктів харчування виробляє вона сама»¹. Яку ж ситуацію маємо щодо національної продовольчої безпеки?

Як показали результати оцінювання стану продовольчої безпеки, проведені Міністерством економіки України, у 2009 році у порівнянні з попереднім періодом відбулося погіршення стану продовольчої безпеки країни за більшістю індикаторів². Позитивним моментом є зміцнення продовольчої самодостатності України у 2009 році, що зумовлювалося наявністю достатніх запасів продовольчого зерна у державному резерві, дозволяючи забезпечувати впродовж року стабільний рівень цін на відповідні продукти на внутрішньому ринку. Проте, несприятливою залишилась ситуація з імпортом деяких груп товарів, зокрема, риби та рибопродуктів імпортувалося 65,3 % від загального обсягу споживання, плодів, ягід і винограду – 54,2 % та рослинної олії всіх видів – 44,4 %³, що суттєво перевищувало встановлені норми (30 % від загального споживання, як це передбачено постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання продовольчої безпеки» від 5 грудня 2007 р., №1379).

Такі невтішні показники продовольчої безпеки України існують навіть незважаючи на те, що у вказаній Методичці визначення основних індикаторів продовольчої безпеки до складу таких індикаторів не включено такого важливого показника, як безпечність продуктів

¹ Ульянченко О.В. Залежність продовольчої безпеки країни від забезпеченості аграрної сфери ресурсами / О.В.Ульянченко // Агросвіт. – 2007. – № 9. – С. 4-8.

² Звіт про стан продовольчої безпеки України у 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/file/link/149977/file/Zvit_2009.doc.

³ Звіт про стан продовольчої безпеки України у 2009 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/file/link/149977/file/Zvit_2009.doc.

харчування для здоров'я людини. Зрозуміло, що за сучасних умов безпечність продуктів харчування вимагає особливої уваги з боку держави.

Викладене дозволяє підсумувати, що питання гарантування продовольчої безпеки України в умовах економічної глобалізації мають значну актуальність, а законодавство України в цій частині потребує вдосконалення та приведення його у відповідність до міжнародно-правових норм.

Білоусов Є. М.

*кандидат юридичних наук, доцент
кафедри міжнародного права
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

СВІТОВИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПОРЯДОК І ПРАВО В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ (ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ)

Найявні процеси глобалізації, що відбуваються в сучасному світі, кількісний і якісний розвиток міжнародних економічних відносин, наявні економічні, соціальні та інші процеси, потребують чіткої правової регламентації як на міжнародному, так і на національному рівнях, що належним чином забезпечувала б відносини між особистостями, організаціями, державами. На нашу думку, в умовах глобалізації економічного життя об'єктивно існуючий світовий економічний порядок повинен включати загальновизнані та закріплені у відповідних міжнародних нормативних документах норми та правила економічних відносин, умови конкурентної боротьби між державами на світових ринках, що імплементуються на рівень національних законодавств держав світу. Сучасні тенденції, що пов'язані з напрямками правових та економічних досліджень процесів глобалізації, залучення спеціалістів з права та економіки до них зумовлено обставинами, за яких держави світу у відповідь на глобалізм, що поширюється, вимушені адекватно реагувати на це об'єктивно існуюче правове та економічне